

Третяк Олена

<https://orcid.org/0000-0001-6124-2597>

Доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри історії України, археології та краєзнавства,
 Національний університет
 «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
 (Чернігів, Україна) E-mail: tretiakes@gmail.com

ІСТОРИЧНІ ВІХИ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ У НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ ІСТОРІЇ, ЕТНОЛОГІЇ ТА ПРАВОНАВСТВА ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

У статті висвітлюється становлення та діяльність кафедри психології історичного факультету Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т. Г. Шевченка (нині Навчально-науковий інститут історії імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка) у період 1993–2004 рр. Представлено склад кафедри і діяльність викладачів, спрямовану на створення умов для особистісного розвитку студентів. Розглянуто наукові досягнення співробітників кафедри психології та показана кількість випускників, які здобували вищу освіту за різними освітніми рівнями. Відзначено роль членів кафедри психології у забезпеченні якості освіти, здійсненні підготовки здобувачів вищої освіти з використанням педагогічних методів та технологій, які дозволяють формувати знання, вміння та навички, спрямовані на підтримку психічного здоров'я, адаптацію та розвиток особистості, діагностику, корекцію психічних станів, подолання стресу, встановлення комунікаційних зв'язків, використання індивідуальних та групових методів у роботі психолога. Підкреслено, що протягом функціонування кафедри психології у складі історичного факультету, її колектив забезпечив підготовку фахівців психологічного профілю, здатних до професійного самоздійснення на конкурентоспроможному рівні.

Мета статті: розглянути історичні віхи та здобутки кафедри психології.

Методологію дослідження складають методи аналізу та синтезу, історико-генеалогічний, порівняльний, та метод періодизації, які забезпечують висвітлення хронології діяльності кафедри психології та окреслюють основні здобутки її співробітників і випускників.

Наукова новизна полягає в тому, що у статті оприлюднені раніше невідомі матеріали, спогади про діяльність кафедри психології, які були поза увагою чи неналежно досліджені.

Висновки: за результатами проведеного дослідження висвітлено склад кафедри на момент її утворення та подальшого існування. Висвітлено спеціальності, за якими здійснювалася підготовка фахівців. Представлено назви закладу вищої освіти та структурних підрозділів, у складі яких функціонувала кафедра психології. Показано наукові здобутки викладачів та випускників кафедри психології, що розширили межі знань у психологічній, педагогічній та історичній науці.

Перспективи подальшої роботи: отримані результати слугують основою для подальших досліджень про діяльність кафедри психології та висвітлення наукових здобутків її співробітників.

Ключові слова: заснування кафедри психології, функціонування кафедри психології у період 1993–2004 рр., викладачі кафедри, здобутки випускників кафедри психології, спеціальності, навчання та виховання здобувачів вищої освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із актуальними науковими чи практичними завданнями. Існує недостатньо досліджений аспект діяльності кафедри психології історичного факультету Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т. Г. Шевченка (нині Навчально-науковий інститут історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка) у період 1993–2004 років, що потребує висвітлення спеціальностей, за якими здійснювалася підготовка фахівців за різними рівнями вищої освіти та розуміння ролі колективу кафедри у забезпеченні якості освітнього процесу, наукових здобутків та впливу на інновації, що відбувалися у стратегічному розвитку Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, що є особливо актуальним з нагоди 325-тої річниці його заснування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню наукових здобутків викладачів та випускників кафедри психології присвячено публікації, що висвітлюють відомості про випускників, кандидатів та докторів наук історичного факультету на різних етапах його функціонування. Серед таких публікацій можна назвати довідники, підготовлені до 40-річчя відновлення історичного факультету у 2013 році [1] та 2023 році [2]. У довіднику «Психологи Чернігова – 2018», який присвячений 25-річчю кафедри загальної, вікової та соціальної психології імені декана психолого-педагогічного факультету М. А. Скока [3] наведено інформацію про заснування кафедри психології у 1993 р.

Мета статті: розглянути історичні віхи та здобутки кафедри психології. Постановка завдань обумовлена актуальністю дослідження та браком інформації про існування кафедри психології протягом 1993–2004 рр., що потребує розв'язання таких завдань, як висвітлити склад кафедри психології у досліджуваному періоді; ознайомити з переліком спеціальностей, за якими здійснювалася підготовка фахівців різних освітніх рівнів протягом діяльності кафедри та кількістю випускників у різні роки; розкрити роль співробітників кафедри психології у забезпеченні освітнього процесу; представити наукові здобутки викладачів та випускників кафедри психології.

Методологію дослідження складають методи аналізу та синтезу, історико-генетичний, порівняльний, а також метод періодизації, що забезпечують висвітлення хронології діяльності кафедри психології та окреслення основних здобутків її співробітників та випускників.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка має тривалу 325-річну історію, протягом якої відбувалася зміна його назви та було створено і реорганізовано структурні підрозділи, діяльність яких спрямовувалася на підготовку освітянських кадрів за різними спеціальностями з урахуванням вимог часу та запитів суспільства.

Необхідність підготовки фахівців, які розуміють психіку людини, її поведінку та спроможні забезпечити психологічну допомогу, працювати в закладах освіти, управлінні персоналом та задовольняти зростаючий попит суспільства на психологічні послуги потребувало створення у закладі вищої освіти нової структури, яка б забезпечила розвиток індивідуальної траєкторії навчання та поєднувала теорію з практикою. Психологія досліджує конкретну людину та практичний її зв'язок із суспільним життям і те, як це впливає на індивідуальність особистості, її виховання, пояснення поведінки, появу звичаїв та моральних норм.

Кафедра психології мала створити умови для системного вивчення психіки, поведінки, мислення та емоцій людини, готувати фахівців на високому науковому рівні, які за результатами навчання отримали б поглиблені знання з психологічних теорій та методик, практичні навички консультування та діагностики. Розуміння важливості підготовки фахівців психологічного профілю у Чернігівському державному педагогічному інституті ім. Т. Г. Шевченка та ініціатива декана історичного факультету Коваленка Олександра Борисовича сприяли тому, що в 1992 р. було здійснено перший набір студентів на подвійну спеціальність «Історія і психологія», а у 1993 р. була створена кафедра психології історичного факультету Чернігівського державного педагогічного інституту імені Т. Г. Шевченка (наказ № 161-вк1 від 19.07.1993). Перший склад налічував 5 викладачів: М. А. Скок (завідувач до 2007 р.), Л. М. Завацька, А. Г. Скок, Г. Г. Сутріна, Л. В. Ульяненко. На кафедрі психології історичного факультету за період її існування, також працювали В. Ю. Дмитрієв, О. С. Третяк, Д. Е. Дубініна (Карга), М. М. Махній, В. В. Горбач, В. П. Пишняк та ін.

Допомогу у розвитку кафедри надавали й кийські фахівці з Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України (С. Д. Максименко, Л. М. Карамушка), Інституту соціальної та політичної психології АПН України (М. М. Слюсаревський, В. О. Васютинський, В. П. Казміренко), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Л. Ф. Бурлачук, Ю. Л. Трофімов) [3, 4].

На кафедрі психології використовувалися різні методи та педагогічні технології навчання майбутніх психологів, які отримували ґрунтовні теоретичні знання та практичні вміння і навички користування методами психологічних досліджень (порівняльним, лонгїтюдним, спостереження, експерименту, опитування, тестування, генетичним, структурним тощо), що дозволяють вивчати психіку людини та розуміти загальні принципи виникнення, функціонування і розвитку людської психіки, щоб пояснювати поведінку, психічні процеси, а також розвиток особистості, що допомагає у навчанні й вихованні, прогнозуванні та впливу на психічні явища, сприяє формуванню особистості.

Методи навчання містили як загальнопедагогічні підходи (лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота), так і специфічні психологічні методи дослідження, що використовувались в аудиторних і поза аудиторних формах, направлених на розвиток особистості здобувача вищої освіти та формування його професійних компетентностей.

Студенти проходили психологічну практику в різних установах міста Чернігова та області (школах, дитячих студіях, медичних установах, реабілітаційних центрах тощо).

Першими дисциплінами, які викладали на кафедрі, були такі, як: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», згодом викладалися «Психологія особистості», «Психологія управління», «Психологія праці», «Психологія організацій», «Патопсихологія», «Психолого-педагогічна експертиза», «Медична психологія», «Юридична психологія», «Етнопсихологія» та ін.

Викладачі кафедри постійно здійснювали психологічне консультування студентів, на факультеті працювала психологічна служба, також брали участь у проведенні кураторських годин (була розроблена анкета, завдяки якій складався психологічний портрет і психологічна характеристика на студентів). Також, викладачі організували та самі активно залучалися до проведення різних концертних програм,

тематичних вечорів, КВК (між студентами і викладачами), «КЛЮ відкриває таланти» тощо. Враховуючи специфіку факультету, у складі якого функціонувала кафедра психології, для студентів організовувались свята за народними традиціями, де вони брали активну участь та формували культурну ідентичність, самореалізувалися. Студентське життя було цікавим та яскравим, адже це виявилось не лише у навчанні, а й у нових знайомствах, широкому колі спілкування, участі у творчих ініціативах та студентському самоврядуванні, різноманітних культурних та спортивних заходах, науково-дослідній роботі. В організації та проведенні виховних заходів допомагала заступник декана історичного факультету Юда Лариса Анатоліївна.

Завдання, що поставали перед практичними психологами, потребували застосування знань у сфері захисту людини від викликів, що виникають у результаті психічних розладів, негативного впливу інформаційного простору, екологічних проблем, стресу, перевантаження, що вимагало у процесі навчання застосування викладачами різноманітних стратегій та методів для проведення занять, педагогічної майстерності, практичного досвіду тощо.

Перелік спеціальностей, за якими відбувалася підготовка майбутніх фахівців, до якої були залучені науково-педагогічні працівники кафедри психології, згодом розширився. Так, починаючи з 2000 року започатковано підготовку фахівців за напрямом психолого-педагогічного профілю, коли було здійснено перший набір студентів на подвійну спеціальність «Історія і соціальна педагогіка». У 2002 році відкрито набір на нову спеціальність «Соціальна педагогіка» за спеціалізацією «Соціально-правовий захист дітей та молоді; соціальний менеджмент».

Високий рівень професіоналізму науково-педагогічних працівників кафедри та Інституту історії загалом впливав на позитивний імідж закладу вищої освіти, завдяки чому здійснювалися набори студентів у межах ліцензійного обсягу. Це сприяло тому, що в 2004 році рішенням Вченої ради Університету був створений психолого-педагогічний факультет, на якому студенти продовжили здобувати вищу освіту за спеціальностями «Психологія» та «Соціальна педагогіка».

Широкий спектр спеціальностей, за якими здійснювався набір та випуск здобувачів вищої освіти історичного факультету постійно змінювався залежно від потреб ринку праці. Серед спеціальностей, були «Історія та народознавство», «Історія та іноземна мова», «Історія та психологія», «Історія та практична психологія», «Історія. Психологія», «Педагогіка. Психологія», «Педагогіка та історія середньої освіти. Психологія», «Історія і соціальна педагогіка», «Соціальна педагогіка» та ін.

За весь час існування кафедри психології на історичному факультеті з 1996 року по 2005 рік було випущено 565 фахівців, з них 91 отримав диплом державного зразка з відзнакою.

Випуски студентів психолого-педагогічного профілю за вищеназваними спеціальностями здійснювалися в різні роки, а саме:

1996 – спеціальність «Історія та психологія», отримали дипломи 38 осіб, з них з відзнакою – 4 (наказ №157-ст від 20.06.1996);

1997 – спеціальність «Історія та психологія», отримали дипломи 54 особи, з них з відзнакою – 7 (наказ №110-ст від 25.06.1997);

1998 – спеціальність «Історія та психологія», отримали дипломи 63 особи, з них з відзнакою – 8 (наказ №49-ст від 25.06.1998);

1999 – спеціальність «Історія та народознавство», магістр «Психологія»: диплом з відзнакою – 1 (наказ 105-ст від 25.06.1999);

2000 – спеціальність «Історія та практична психологія», отримали дипломи 63 особи, з них з відзнакою – 11 (наказ №112-ст від 29.06.2000);

2001 – спеціальність «Історія та практична психологія», отримали дипломи 76 особи, з них з відзнакою – 14 (наказ №147-ст від 27.06.2001); спеціальність «Педагогіка. Психологія», магістр – 2 (наказ №147а-ст від 27.06.2001);

2002 – спеціальність «Історія та практична психологія», отримали дипломи 64 особи, з них з відзнакою – 8 (наказ №167-ст від 26.06.2002); спеціальність «Педагогіка і методика середньої освіти. Психологія», магістр, диплом з відзнакою – 1;

2003 – спеціальність «Історія та практична психологія», отримали дипломи 76 осіб, з них з відзнакою – 11 (наказ №179-ст від 27.06.2003); спеціальність «Історія. Психологія», магістр – 5, з них з відзнакою – 3;

2004 – спеціальність «Історія та практична психологія», отримали дипломи 61 особа, з них з відзнакою – 7 (наказ №148а-ст від 26.06.2004); спеціальність «Педагогіка. Психологія», магістр, диплом з відзнакою – 7;

2005 – спеціальність «Історія. Психологія», отримали дипломи 53 особи, з них з відзнакою – 15 (наказ №119-ст від 23.06.2005).

Кафедрою психології проводилися наукові дослідження, здійснювалися розробки та публікації, які були пріоритетом у діяльності викладачів, важливою складовою якої було залучення до наукового пошуку обдарованих студентів. Викладачі кафедри психології та студенти публікували тези, статті у наукових збірниках історичного факультету, університету, інших виданнях.

За результатами науково-дослідної роботи кафедрою психології проводились наукові заходи, а саме науково-практичні конференції, тренінги, збирались дискусійні наукові студії тощо.

Наслідком успішного залучення студентів до наукової роботи стали захисти кандидатських та докторських дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук, доктора психологічних наук випускників кафедри психології [3]:

– Білик (Дмитрієва) Марина Володимирівна (випуск 2001) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Психологічні чинники прояву політичної культури студентської молоді» (2013);

– Волеваха (Хмарська) Ірина Борисівна (випуск 1996) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Формування готовності майбутніх практичних психологів до забезпечення конкурентоздатності організації» (2010), доцент;

– Волеваха Сергій Вікторович (випуск 1998) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Соціально-психологічні умови управління розвитком спільнот, постраждалих від катастроф» (2010);

– Ворожбит Сергій Анатолійович (випуск 2004) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Почуття довіри як чинник соціально-психологічної адаптації студентів» (2011);

– Гірченко (Богославська) Олена Леонідівна (випуск 2002) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Комп'ютерні ігри, як фактор розвитку тривожності молодших школярів» (2010), доцент;

– Данильченко Тетяна Вікторівна (випуск 1998) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Гендерно-перцептивні відмінності у формуванні першого враження у соціальній взаємодії» (2004), доктора психологічних наук «Психологія суб'єктивного соціального благополуччя» (2018), професор (2022);

– Дем'яненко Юлія Олександрівна (випуск 2004) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Особливості усвідомлення власного життєвого досвіду людьми з серцево-судинними захворюваннями» (2011), доцент;

– Дерев'янюк Світлана Петрівна (випуск 2001) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Емоційний інтелект як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до студентського середовища», доцент;

– Дроздов Олександр Юрійович (випуск 1997) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Соціально-психологічні фактори динаміки агресивної поведінки молоді» (2003), доктора психологічних наук «Психологія масової геополітичної свідомості» (2016), професор (2024);

– Дроздова (Хоменко) Марина Анатоліївна (випуск 2004) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Механізми відтворення батьківських образів в уявленнях молоді про політичних лідерів» (2010), доцент;

– Котляр Олександр Олександрович (випуск 2000) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Механізми ціннісно-сміслової детермінації політичних уподобань студентської молоді» (2013);

– Кухар (Вороніна) Тетяна Володимирівна (випуск 1998) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Комунікативні стратегії соціальної адаптації безробітних» (2011), доцент;

– Лісневська Алла Олексіївна (випуск 2000) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Психологічні чинники політичної активності молоді» (2010), доцент;

– Ляховець Лариса Олексіївна (випуск 1998) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Особливості формування соціального інтелекту у майбутніх психологів» (2009), доцент;

– Мірошниченко (Коленіченко) Оксана Миколаївна (випуск 2003) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Особливості самоактуалізації жінки у професійній діяльності» (2007), доцент;

– Низовець Олена Миколаївна (випуск 1997) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Соціально-психологічна підготовка неповнолітніх засуджених до звільнення» (2015);

– Позняк Дмитро Валерійович (випуск 2000) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Рефлексивні механізми свідомості виборців як суб'єктів політичної взаємодії» (2004), доцент;

– Примак Юлія Володимирівна (випуск 2004) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Соціально-психологічні механізми формування особистісної ідентичності підлітків у нуклеарній сім'ї» (2012), доцент;

– Чепурна Ганна Леонідівна (1996) – дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук «Соціально-психологічні особливості перфекціонізму молоді» (2013), доцент та ін.

Постійне вдосконалення змісту освітніх програм, методик та стратегій на основі змін у суспільстві, ринку праці та освітніх технологій, урахування індивідуальних потреб та особливостей кожного студента,

створення умов для формування критичного мислення, творчості, комунікативних навичок та само-реалізації, орієнтація на формування необхідних компетентностей, використання новаторських методів навчання, сприяли підвищенню якості освіти, створенню освітнього середовища, зорієнтованого на формування конкурентоздатних фахівців.

Велика кількість студентів та попит на випускників обумовили необхідність розширення матеріальної бази та вплинули на створення психолого-педагогічного факультету у 2004 році рішенням вченої ради університету (наказ ректора № 92 від 30.04.2004 р.).

Таким чином, кафедра психології, за період свого існування, ефективно здійснювала підготовку фахівців, здатних окреслити, аналізувати, вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері організації психологічної підтримки населення, вивчення психологічних аспектів навчання та виховання, психологічних особливостей здобувачів з різними потребами, формування здатності здобувачів вищої освіти до вирішення науково-дослідних, управлінських і прикладних завдань, визначати стратегії та впроваджувати технології відновлення, адаптації особи або групи осіб для досягнення спільного добробуту і підвищення якості життя особистості, громади та країни в цілому.

Висновки дослідження. За результатами дослідження висвітлено склад кафедри на момент її утворення та подальшого існування. Завідувачем кафедри психології призначено кандидата психологічних наук, доцента Миколу Андрійовича Скока. До першого складу кафедри психології увійшли кандидати педагогічних та психологічних наук, доценти Л. М. Завацька, А. Г. Скок, Г. Г. Сутріна, Л. В. Ульяненко. Згодом склад кафедри психології поповнили В. Ю. Дмитрієв, О. С. Третяк, Д. Е. Дубініна (Карга), М. М. Махній, В. В. Горбач, В. П. Пишняк та ін. Кафедра психології функціонувала у складі історичного факультету Чернігівського державного педагогічного інституту протягом 1993-1998 років, а з 1998 року по 2004 рік у складі Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Представлено наукові доробки викладачів та випускників кафедри психології (дисертації), що розширили межі знань в психологічній та педагогічній науках. Підкреслена роль кафедри у забезпеченні якості освітнього процесу. Встановлено, що кафедра психології здійснила вагомий внесок у підготовку фахівців психолого-педагогічного профілю за спеціальностями: «Історія та психологія», «Психологія», «Історія та практична психологія», «Педагогіка. Психологія», «Педагогіка та історія середньої освіти. Психологія», «Історія. Психологія», «Історія і соціальна педагогіка», «Соціальна педагогіка». Оприлюднені результати можуть бути використані для написання літопису Навчально-наукового Інституту історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати слугують основою для подальших досліджень про діяльність кафедри психології та висвітлення наукових здобутків її співробітників і випускників.

References

1. Кандидати і доктори наук – випускники історичного факультету / Інституту історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка : довідник. Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2013. 68 с. («Silva rerum». Вип. 1). Kandydaty i doktory nauk – vypuskniky istorychnoho fakultetu / Instytutu istorii, etnologii ta pravoznavstva imeni O. M. Lazarevskoho Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka [Candidates and doctors of sciences – graduates of the Faculty of History / O. M. Lazarevskiy Institute of History, Ethnology and Law of T. H. Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University]. (2013). *Silva rerum* (Vol. 1). Vydavets Lozoviy V. M.
2. Кандидати наук, доктори філософії та доктори наук – випускники історичного факультету / Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка: довідник; вид. 3-є, доповнене. Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2023. 176 с. («Silva rerum». Вип. 1). Kandydaty nauk, doktory filosofii ta doktory nauk – vypuskniky istorychnoho fakultetu / Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Candidates of sciences, doctors of philosophy, and doctors of sciences – graduates of the Faculty of History / O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Social Sciences of T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium»] (3rd ed., rev. and enl.). (2023). *Silva rerum* (Vol. 1). Vydavets Lozoviy V. M.
3. Психологи Чернігова – 2018: довідник / Уклад. та ред. О. Ю. Дроздов. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. 116 с. Drozdov, O. Yu. (Ed.). (2018). *Psykhology Chernihova – 2018* [Psychologists of Chernihiv – 2018]. Desna Polihraf.

Tretiak Olena

<https://orcid.org/0000-0001-6124-2597>

Doctor of Sciences in Education, Professor,
Professor of the Department of History of Ukraine, Archaeology and Local History,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tretiakes@gmail.com

**HISTORICAL MILESTONES OF TRAINING PSYCHOLOGISTS
AT THE O. M. LAZAREVSKY EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE
OF HISTORY, ETHNOLOGY AND LAW**

The article highlights the formation and activities of the Department of Psychology of the Faculty of History of the Chernihiv State Pedagogical Institute named after T.G. Shevchenko (now the O. M. Lazarevsky Educational and Scientific Institute of History, Ethnology and Law of the Chernihiv Collegium named after T. G. Shevchenko National University) in the period 1993–2004. The composition of the department is presented and the activities of teachers are aimed at creating conditions for the personal development of students. The scientific achievements of the employees of the Department of Psychology are considered and the number of graduates who received higher education at different educational levels is shown. The role of the members of the Department of Psychology in ensuring the quality of education, training of higher education applicants using pedagogical methods and technologies that allow the formation of knowledge, skills and abilities aimed at supporting mental health, adaptation and development of the personality, diagnostics, correction of mental states, overcoming stress, establishing communication links, using individual and group methods in the work of a psychologist is noted. It is emphasized that during the functioning of the Department of Psychology, as part of the Faculty of History, its staff provided training for psychological specialists capable of professional self-realization at a competitive level.

Purpose of the Article: *to consider the historical milestones and achievements of the Department of Psychology.*

Research Methodology *consists of methods of analysis and synthesis, historical-genetic, comparative, periodization, which provide coverage of the chronology of the activities of the Department of Psychology and outline the main achievements of its employees and graduates.*

Scientific novelty: *consists in the fact that the article publishes previously unknown materials, memories of the activities of the Department of Psychology, which were previously ignored or properly researched.*

Conclusions: *according to the results of the study, the composition of the department at the time of its formation and subsequent existence is highlighted. The specialties in which specialists were trained are highlighted. The names of the higher education institution and structural divisions in which the Department of Psychology functioned are presented. The scientific achievements of teachers and graduates of the Department of Psychology (thesis) are shown, which expanded the boundaries of knowledge in psychological and pedagogical sciences.*

Prospects for further work: *the results obtained serve as the basis for further research on the activities of the Department of Psychology and highlighting the scientific achievements of its employees.*

Key words: *establishment of the Department of Psychology, functioning of the Department of Psychology in the period 1993–2005, teachers of the Department, outstanding graduates of the Department of Psychology, specialties, training and education of higher education students.*

Стаття надійшла до редакції 23.11.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Тамара Янченко**